

Наталія Костюк

**ХОРОВІ ОБРОБКИ ОЛЕКСАНДРА ЯКОВЧУКА –
НОВИЙ ЗДОБУТОК У ЖАНРІ**

*Українські календарно-обрядові пісні для мішаного хору без супроводу
в обробці Олександра Яковчука.*

Київ: Видавничий дім «Стилос» 2016. 243 с.

Актуальне у всі часи звернення *ad fontes* неминуче для будь-якої культури і будь-якої нації, що поважає свою історію і шанує надбання минулих поколінь. В цьому однаково важливими є збереження автентичних форм, максимального обсягу репрезентативних для різних історичних етапів зразків чи майстерне використання їх елементів у поступальному стильовому плинні мистецтв. Тому навіть в нинішніх

умовах тотальної глобалізації і комерціалізації цілісність світів – універсального, автентичного, індивідуального, – так чи інакше виявляється і в композиторській творчості. У складній взаємодії чинників особистого мистецького “єго” в намірах ствердити пов’язані із персональним сприйняттям художні концепції та найрізноманітніших стильових концепцій, усталених засобів чи новітніх звукових технологій, особливо в останні десятиліття національні джерела набувають нового, часом несподіваного звучання. Та серед всього обширу й експериментів в академічній музиці тільки жанри обробки народної пісні й здійснене з канонічних позицій опрацювання давніх пластів церковних розспівів а ргіогі спрямовані до розкриття їх первинної краси й актуалізації закладених в них світоглядно-естетичних архетипів.

До мистців, для яких цей жанр зберігає значення життєдайних основ авторської інтенції, належить представник київської композиторської школи – Заслужений діяч мистецтв України, член Національної спілки композиторів України, лауреат Всеукраїнських і міжнародних композиторських конкурсів Олександр Яковчук. В його доробку – вражаючий масив обробок українських пісень, певна частина яких оприлюднена у збірках “Українські народні колядки та щедрівки для дитячого хору а cappella” (Київ 2015. 190 с.) і “Українські календарно-обрядові пісні для мішаного хору без супроводу” (Київ 2016. 243 с.). Така публікація не могла не привернути увагу критики, що вже у першій збірці передусім відзначила «глибинне розуміння композитором народної музичної інтонаційності, логіки народного багатоголосся та особливостей ладовості [...] власна професійна майстерність митця одягає народні мелодії у барвисті шати хорового образу, хорового звучання, надаючи їм об’ємного формату та просторовості”¹.

Друга добірка об’єднує написані у різні періоди творчого шляху п’ятдесят обробок для мішаного хору – колядок, щедрівок, купальських пісень. Їх основою стали мелодії, записані самим композитором у 1980-ті роки під час фольклорних експедицій рідним Поділлям від безпосередніх носіїв народнопісенної традиції (загалом понад півтори тисячі зразків). Вже тільки цей аспект спонукає до пильної уваги щодо втілення принципів і закономірностей автентичного мистецтва і водночас до діяльності О. Яковчука на ниві фіксації музичного фольклору з погляду етномузикології. Варто наголосити, що ці твори вже пройшли етап мистецької апробації: переважна їх частина уже від 1980-х увійшла до репертуару багатьох хорових колективів України, лунає на міжнародних конкурсних та фестивальних імпрезах, де українські хори виборюють призові місця, приголомшуючи слухачів і журі виразністю і яскравістю виступів.

Композитор демонструє чудове відчуття хору та його можливостей, записані народні мелодії постають увиразненими майстерністю, посилюючи колорит багатоголосся української пісенності в концертній звуковій картинності. А звернувши увагу тільки на окремі назви зі збірника («Крокове колесо», «А нині святого Яна», а особливо – колядок і щедрівок), стає зрозумілим, що композитор викликає у виконавців і слухачів відчуття співпричетності до сакрального світу національної

¹ О. Кушнірук. Хорові перлини Олександра Яковчука // *Музика* (2016/1), с. 48.

фольклорної традиції. Вдало й майстерно застосовуючи принципи хорового письма, він не виходить за межі органічної вокальності, не намагається застосувати новітні композиторські технології для урізноманітнення колориту чи побудження до демонстрації надзвичайної технічності в руслі досягнень сучасної виконавської культури. Тому в цих творах-переспівах йому вдається досягнути ефекту інтеграції традиційної обрядовості поза модифікацією її сутності.

Значну допомогу у пізнанні його творчої особистості широкими колами громадськості надає розлога вступна стаття кандидата мистецтвознавства, старшого наукового співробітника Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України Ольги Кушнірук «Художній світ народної пісні в хорових обробках Олександра Яковчука» (с. 5–18). У ній вперше діяльність мистця висвітлюється у контексті розвитку хорової галузі в українській академічній музичній культурі. Виходячи з обставин формування артистичної особистості композитора, Авторка мотивує органічність появи жанру обробки у полі авторських зацікавлень і його домінантність серед прояву національних рис авторського стилю. Наголошується на сформованих в українській музичній творчості тривких принципах хорової обробки, самобутньо підхопленої О. Яковчуком передусім від Миколи Леонтовича: «спільна ознака [...] криється у творчих пріоритетах як Леонтовича, так і Яковчука, щодо загального тлумачення хорової фактури, якій завжди притаманна прозорість, фонічна узгодженість партій» (с. 13). О. Кушнірук справедливо вважає важливим здобутком композитора прихід до типу вільної динамізованої обробки з привнесенням у яскраві звукові картини елементів театралізації і обрядових дійств.

Відтак різноманітні твори зі збірника “Українські календарно-обрядові пісні для мішаного хору без супроводу” Олександра Яковчука можуть істотно збагатити репертуар хорових колективів України, водночас сприяючи репрезентативності представлення національного хорового мистецтва на міжнародних творчих форумах.

